

DISPOSICIONS

DEPARTAMENT DE CULTURA

ACORD GOV/46/2016, de 19 d'abril, pel qual es declaren bé cultural d'interès nacional, en la categoria de zona d'interès etnològic, cinc barraques de pedra seca de Mont-roig del Camp, i es delimita el seu entorn de protecció.

Per la Resolució CLT/2590/2014, de 30 d'octubre, es va incoar expedient de declaració de bé cultural d'interès nacional, en la categoria de zona d'interès etnològic, a favor de cinc barraques de pedra seca de Mont-roig del Camp i es va delimitar el seu entorn de protecció.

S'han complert tots els tràmits preceptius en la instrucció d'aquest expedient d'acord amb el que estableixen els articles 8 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.

A l'expedient consten els informes favorables del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català i de l'Institut d'Estudis Catalans.

Durant la tramitació de l'expedient s'ha presentat una al·legació que ha estat analitzada i contestada per la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals.

Per tot això, a proposta del conseller de Cultura, el Govern

Acorda:

—1 Declarar bé cultural d'interès nacional, en la categoria de zona d'interès etnològic, cinc barraques de pedra seca de Mont-roig del Camp, identificades amb els noms Barraca del Miquel Terna, Barraca dels Comuns del Pellicer, Barraca del Jaume de la Cota, Barraca en Espiral i Barraca dels Liris, segons la descripció, l'emplaçament i la justificació que consten en l'annex 1 d'aquest Acord.

—2 Delimitar l'entorn de protecció de la zona d'interès etnològic corresponent a cadascuna de les cinc barraques, la justificació del qual s'inclou a l'annex 2 i que està representat al plànol que es publica juntament amb aquest Acord.

—3 Fixar com a criteris bàsics d'intervenció que, amb caràcter específic, han de regir les intervencions en cadascuna de les cinc barraques, els següents:

- a) S'han de mantenir l'estructura arquitectònica del bé i les característiques generals de l'ambient i de l'entorn paisatgístic.
- b) La conservació, la recuperació, la restauració, la millora i la utilització del bé han de respectar els valors que van motivar la declaració. Caldrà respectar les tècniques constructives tradicionals per tal de no modificar i deteriorar les estructures històriques amb què va ser concebut.
- c) És prohibit d'eliminar parts del bé, excepte en el cas que aquestes parts comportin la degradació del bé, o que l'eliminació en permeti una millor interpretació etnohistòrica. En aquests casos, cal documentar les parts que hagin de ser eliminades.
- d) S'ha de permetre l'estudi científic de les característiques arquitectòniques, etnològiques, històriques i arqueològiques del bé.
- e) Són prohibides les instal·lacions elèctriques, les antenes de telefonia mòbil o qualsevol altra instal·lació que n'alteri greument la contemplació.

CVE-DOGC-A-16110108-2016

f) Els rètols informatius i de senyalització d'itinerari del bé han d'ésser harmònics amb la zona d'interès etnològic.

—4 Publicar íntegrament al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i al *Boletín Oficial del Estado* aquest Acord, de conformitat amb el que preveu l'article 12 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i notificar-lo a les persones interessades i a l'Ajuntament de Mont-roig del Camp, on s'ubiquen els béns.

Contra aquest Acord, que exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs potestatiu de reposició davant el Govern de la Generalitat de Catalunya en el termini d'un mes, o bé recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en el termini de dos mesos, a comptar, en tots dos casos, de la publicació al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* o de la notificació corresponent.

Barcelona, 19 d'abril de 2016

Joan Vidal de Ciurana

Secretari del Govern

Annex 1

Descripció, emplaçament i justificació

Les construccions de pedra seca, com ara barraques, marges, cisternes, paravents, carrerades o cabanes, constitueixen un dels elements cabdals del patrimoni etnològic del món de la pagesia del nostre país.

La tècnica de la *pedra seca* consisteix a disposar les pedres d'una construcció sense cap element d'unió afegit, com el guix, el ciment, l'argamassa, fustes o ferros, i constitueix una expressió d'enginy i senzillesa de l'arquitectura popular.

Pel que fa a les barraques, eren emprades per allotjar persones, animals, queviures i productes del camp. L'animal de càrrega s'hi resguardava i alimentava; el menjar per a l'alimentació humana hi quedava protegit i la beguda s'hi mantenia fresca; el pagès tant podia refugiar-s'hi a recer del vent a l'hivern i de la calor a l'estiu, com dormir-hi damunt d'una màrfega en èpoques de treball intens; s'hi podien emmagatzemar temporalment alguns estris de treball, i sovint s'hi feia foc a terra, un foc que ajudava a coure els aliments i que dotava les estances d'un cert confort.

Al terme municipal de Mont-roig del Camp s'hi han identificat cent trenta-dues barraques de pedra seca, la qual cosa constitueix una concentració força notable. Aquestes barraques destaquen per la seva bona conservació, qualitat constructiva, plasticitat i diversitat tipològica.

Els portals de les barraques poden ser d'arc d'ametlla o primitiu, d'arc pla, d'arc de mig punt, d'arc d'angle (amb dues pedres encavallades), de llinda plana única o múltiple, o la combinació d'una llinda amb un arc de descàrrega, tot dependent de la qualitat, dimensions i forma de les pedres, així com de l'art del pagès. A l'interior de les barraques sol haver-hi petites cavitats, algunes de situades arran de terra: els cocons. Aquests elements s'utilitzaven per conservar frescos l'aigua i el vi. Altres armaris situats a mitja alçada (les fornícules) servien per guardar alguns estris del camp, així com per protegir els aliments de l'acció de les bèsties. També a l'interior de la barraca hi podem trobar la menjadora de l'animal. En algunes d'aquestes, a prop de l'entrada, les pedres resten ennegrides pel fum, i són testimoni del foc que s'hi feia a terra. Dins de la barraca el millor espai era per a l'animal ja que suposava el patrimoni més important del pagès.

La majoria de les barraques de Mont-roig estan cobertes amb la tècnica denominada de falsa cúpula. Les pedres es col·loquen lleugerament inclinades cap a l'exterior per dificultar l'entrada de l'aigua de pluja, que llisca cap enfora. Moltes culminen la construcció amb una pedra clau situada a dalt de tot, que amb el seu pes lliga amb les altres. Sovint, per damunt del sostre s'hi posava una capa de terra i pedruscall i s'hi plantaven

CVE-DOGC-A-16110108-2016

lliris de Sant Josep per tal que les seves fines arrels relliguessin i aïllessin millor el sostre.

D'entre totes aquestes construccions, se n'han escollit cinc de les millors conservades que, per la seva singularitat, monumentalitat o diversitat tipològica, constitueixen un museu a l'aire lliure.

Les cinc estan situades relativament allunyades del poble, al voltant de l'eix de la carretera del Pratedip (T-310), al darrer quilòmetre i mig del terme municipal de Mont-roig del Camp, tres a la banda sud, a les Terres Noves, i dues a la banda nord, vessant de muntanya coneguda com els Comuns.

1. Barraca del Miquel Terna

Coordenades UTM31 ETRS89: X=326128 / Y= 4546954

Mides bàsiques: Altura interior: 2,80 m. Diàmetre interior: 2,80 m.

Ubicació: a les Terres Noves, al polígon 21, parcel·la 35, a l'angle que formen la carretera de Pratedip (T-310) i el camí de l'Aufinac, uns metres abans de creuar el barranc de la Palma Negra. En un terreny sense conrear, entre pins i garriga.

Barraca conservada en molt bon estat, fàcil de veure, en què destaca el portal, amb muntants arquejats, acabats en arc de mig punt, que abasta tota l'amplada de les parets. Al seu interior, de planta circular, el sòl és una gran llosa de pedra que fa baixada des de l'exterior, i conforma una mena d'aljub per recollir l'aigua de la pluja. També té, encastats dins dels murs i fets amb la mateixa pedra, un armari i un cocó. La seva coberta és de pedruscall. La façana es perllonga, pel costat esquerre, en un cos més baix de planta semioval, que inclou una dependència de planta rectangular, al fons de la qual s'aprecia una mena de banqueteta de pedra o menjadora.

2. Barraca dels Comuns del Pellicer

Coordenades UTM31 ETRS89: X=326014 / Y=4547407

Mides bàsiques: Altura interior: 4,30 m. Diàmetre interior: 4,10 m.

Ubicació: a les Terres Noves, al costat esquerre del camí de l'Aufinac, al polígon 21, parcel·la 21, en un terreny sense conrear, entre pins i garriga, mig amagada per la vegetació.

Imponent barraca acabada amb una cúpula apuntada, que té una altura màxima inusualment gran a l'interior (4,30 m). La tècnica per bastir una edificació tan alta consistia a reomplir l'interior amb branques d'arbres, generalment de pi, per tal d'anar guanyant l'alçària necessària a fi de coronar la barraca. A l'interior de la barraca, de planta circular, s'hi accedeix per un portal força alt, de muntants verticals i arc pla. Al seu interior, la coberta comença amb falsa cúpula i acaba en cúpula; als murs, s'hi obren, encastats i fets amb la mateixa pedra, dos armaris i dos cocons. La coberta és de terra i grans lloses. Es troba en bon estat de conservació.

3. Barraca del Jaume de la Cota

Coordenades UTM31 ETRS89: X=326855 / Y=4545395

Mides bàsiques: Altura interior: 3,95 m. Diàmetre interior: 4,30 m

Ubicació: al polígon 42, parcel·la 41, en un terreny sense conrear, entre pins i garriga, baixant des de la carretera de Pratedip i passat el barranc de la Palma Negra, de camí cap a les Terres Noves.

Barraca monumental o *mulassa* (nom que rebien les barraques de grans dimensions per la seva capacitat

CVE-DOGC-A-16110108-2016

d'arrecerar mules amb pollegana o arada amb braços i forcat) de grans pedres irregulars i calcàries, d'estil esglaonat que destaca pel seu extraordinari volum exterior i també pel gran espai habitable del seu interior. Construïda amb parets reculades, és de planta circular, amb un portal de muntants verticals acabats en arc, tant a la part externa com interna, i està coronada per una coberta impermeabilitzada amb terra i herbes. A la part posterior uns graons permeten l'accés a la coberta. A l'interior de la barraca s'observa que la coberta comença amb falsa cúpula i acaba en cúpula, tancada per la pedra clau. Als murs hi ha, encastats i fets amb la mateixa pedra, quatre compartiments o armaris, dos d'enlairats i dos a ran de terra (cocons). A l'interior s'aprecien pedres fumades. En bon estat de conservació.

4. Barraca en Espiral

Coordenades UTM31 ETRS89: X=326961 / Y=4546531

Mides bàsiques: Altura interior: 2,50 m. Diàmetre interior: 2,75 m.

Ubicació: a les Terres Noves, al polígon 58, parcel·la 4, baixant pel camí que hi ha a l'esquerra de la Barraca del Jaume de la Cota, després de passar el barranc de la Porquerola, a uns 800 metres.

Barraca de planta circular, construïda exteriorment en forma d'espiral. Des del costat dret, on hi ha el marge, la construcció va pujant fins a la cúspide, cosa que en facilita l'accés. Té una gran pedra cobertora que corona el sostre, que és practicable, atès que la seva funció original era la de facilitar la sortida de fums quan s'encenia foc a l'interior. La façana presenta un portal d'arc d'ametlla amb muntants arquejats i una llinda. La coberta és de cúpula i el recobriment de pedruscall. A l'interior s'aprecien, encastats dins dels murs i fets amb la mateixa pedra, un armari i un petit cocó. En bon estat de conservació.

5. Barraca dels Lliris

Coordenades UTM31 ETRS89: X=327047 / Y=4546537

Mides bàsiques: Altura interior: 2,10 m. Diàmetre interior: 2,50 m.

Ubicació: a les Terres Noves, al polígon 58, parcel·la 52, a uns 100 m per sota de la Barraca en Espiral, a l'esquerra, i enmig d'una pineda alta i amb vegetació de garriga.

Té una estètica destacada; la planta és circular i el portal, d'arc de mig punt, damunt del qual sobresurt una mena de voladís. La coberta és de pedruscall i al seu damunt hi neixen lliris de Sant Josep. Al seu interior observem, encastat dins del mur i fet amb la mateixa pedra, un petit cocó i una petita fornícula també del mateix material. En bon estat de conservació.

Annex 2

Delimitació i justificació de l'entorn de protecció corresponent a cada barraca

L'entorn de protecció constitueix la referència ambiental del bé objecte de declaració i, si s'altera, en queden afectats els valors, la contemplació i l'estudi. Per això, constitueix el millor instrument per garantir una protecció integral de la zona d'interès etnològic i la pervivència dels seus valors etnohistòrics, culturals, arquitectònics i paisatgístics en les millors condicions possibles.

Es pretén, entre d'altres, preservar el valor paisatgístic de l'àmbit d'acord amb les característiques de cada

CVE-DOGC-A-16110108-2016

barraca i les característiques del terreny respectiu, com ara un petit barranc, un camí o un desnivell significatiu, per tal de mantenir la realitat del paisatge natural en el qual s'insereixen.

1. Entorn de protecció de la Barraca del Miquel Terna.

La delimitació comprèn una àrea rectangular definida per les coordenades següents:

X=326165.40 Y=4546961.82 X=326116.19 Y=4546993.13

X=326110.99 Y=4546905.13 X=326150.79 Y=4546969.11

X=326051.40 Y=4546938.56

2. Entorn de protecció de la Barraca dels Comuns del Pellicer.

La delimitació comprèn una àrea gairebé quadrada definida per les coordenades següents:

X=326033.48 Y=4547437.68 X=325998.34 Y=4547401.96

X=325998.94 Y=4547402.26 X=326044.89 Y=4547367.15

3. Entorn de protecció de la Barraca del Jaume de la Cota.

La delimitació comprèn una àrea rectangular definida per les coordenades següents:

X=326904.49 Y=4545403.14 X=326795.35 Y=4545403.14

X=326837.94 Y=4545354.75 X=326859.11 Y=4545446.12

4. Entorn de protecció de la Barraca en Espiral.

La delimitació comprèn una àrea gairebé pentagonal definida per les coordenades següents:

X=326973.69 Y=4546483.72 X=326986.27 Y=4546500.86

X=326976.04 Y=4546487.61 X=326990.30 Y=4546505.20

X=326978.63 Y=4546491.64 X=326994.13 Y=4546509.68

X=326982.33 Y=4546496.54 X=326995.61 Y=4546511.52

5. Entorn de protecció de la Barraca dels Lliris.

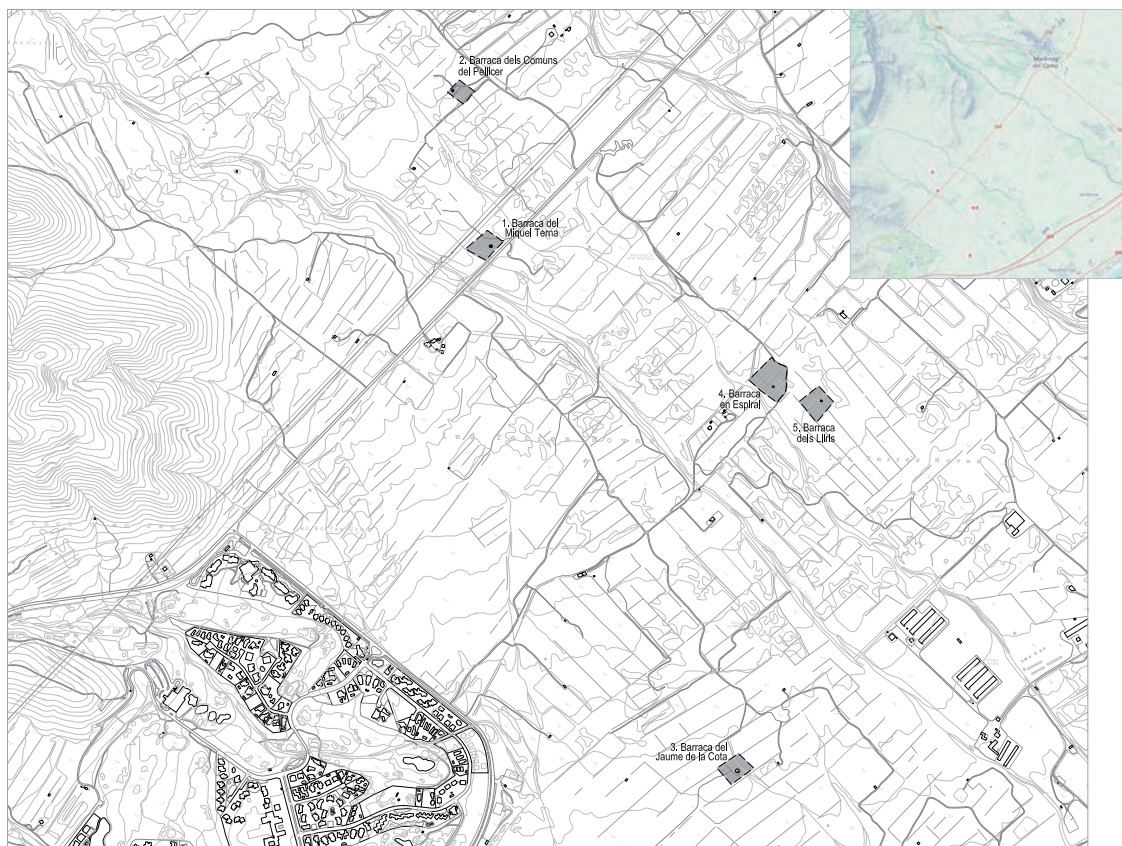
La delimitació comprèn una àrea gairebé quadrada definida per les coordenades següents:

X=327090.04 Y=4546424.77 X=327096.07 Y=4546532.84

X=327140.33 Y=4546486.09 X=327039.24 Y=4546487.60

(Vegeu la imatge al final del document)

(16.110.108)

Generalitat de Catalunya
 Departament de Cultura
 Direcció General de Cultura Popular,
 Associacionisme i Acció Cultural
 Servei de Recerca i Protecció

DECLARACIÓ de BCIN, CATEGORIA
 ZONA D'INTERÈS ETNOLÒGIC (ZIE),
 DE CINC BARRAQUES DE PEDRA
 SECA A MONT-ROIG DEL CAMP

municipi MONT-ROIG DEL CAMP
 comarca BAIX CAMP

plànol núm. 01
 PLANTA

escala 1/10000

data MARÇ 2016

col·laboradors
 LLUIS GONZALEZ MARTIN
 Sòcic S.P.A.

autors del projecte:

revisat:
 Verónica Guasch Llop
 Cap del Servei de Recerca i Protecció
 Antoni Herrera i Pérez
 Subdirector general de Protecció i Promoció
 de la Cultura Popular i Tradicional

DECLARACIÓ de BCIN, CATEGORIA ZONA D'INTERÈS ETNOLÒGIC (ZIE), DE CINC BARRAQUES DE PEDRA SECA DE MONT-ROIG DEL CAMP